

**ORGANİZE SUÇLARLA MÜCADELE
KAPSAMINDA ORGANİZE SUÇ
ÖRGÜTLERİ**

Dr. Serkan SAZAK

Mart 2019

ORGANİZE SUÇLARLA MÜCADELE KAPSAMINDA ORGANİZE SUÇ ÖRGÜTLERİ

ORGANİZE SUÇLAR

GİRİŞ

Günümüzde neredeyse tüm dünya toplumlarını etkileyen organize suçluluk, teknolojinin sunduğu yeni imkânlar, küreselleşmenin sürekli artan hızı, geçirgen ulusal sınırlar, muazzam miktarlarda yasa dışı gelir elde edebilme potansiyeli, hukuki boşluklar gibi çeşitli etkenlerle her geçen gün daha da büyüyen ve yaygınlaşan bir olgu olarak varlığını sürdürmektedir. Bununla birlikte organize suçluluk üzerindeki tartışmaların hâlihazırda bir çözüme kavuşturulduğunu söylemek de mümkün değildir. İçinde bulunduğumuz yüzyılda organize suçlar, çatışmaları ve terörizmi körüklemekte, kalkınmayı ve demokrasiyi yıkabilmekte, devlet yapılarını ve kurumlarını zayıflatmakta, toplumları, güvenliği, büyümeyi ve dünyadaki çevreyi etkilemektedir. (Behrens ve Lewerenz, 2013: 7-8)

Dünya, suç örgütlerinin kolayca birbirleriyle irtibat sağlayabildikleri ve teknolojinin de yardımıyla birçok suçu daha kolay ve farklı yöntemler kullanarak işleyebildikleri küresel bir hal alırken, organize suçluluk da bir bölgeden diğerine genişleyip küreselleşerek, tüm dünyayı tehdit etmektedir. (Natarajan, 2006: 173)

Maksimum maddi kazanç hedefiyle hareket eden organize suç örgütleri için yüksek getirisi olan suç faaliyetleri ve bölgeler, her zaman yasadışı yatırım yapılabilecek potansiyel alanlardır. Yerel ve uluslararası düzeyde birçok bağlantısı olan suç organizasyonları, uyuşturucu madde kaçakçılığı, silah, mühimmat kaçakçılığı, göçmen kaçakçılığı, insan ticareti, gümrük kaçakçılığı, nükleer ve radyoaktif madde, tarihi eser, lüks araç ve nesli tehlikedeki türlerin kaçakçılığı, adam kaçırma, yolsuzluk ve suç gelirlerini aklama gibi pek çok yasadışı alanda faaliyet göstermektedir. Organizasyonlar, bu suç faaliyetleri ile ülkelerin sadece ulusal güvenliklerine değil, sosyo-ekonomik kalkınmalarına ve toplumsal istikrarlarına da ciddi boyutlarda zarar vermektedir. (Sazak, 2018: 3)

Mevcut haliyle bir küresel güvenlik sorunu olarak nitelendirilebilecek organize suçların ortaya çıkardığı sorunun boyutu, çözüme dönük tüm ilgi ve çabaya rağmen halen net bir biçimde tespit edilememektedir. (Gastrow, 2013: 19) Geçmişte birkaç ülkenin sorunu olan organize suçluluk, Soğuk Savaş sonrasında sınıraşan suçlar adı altında yeni biçimiyle ve küresel bir tehdit olarak ortaya çıkmıştır. (Leong, 2004: 24) Özellikle yönetimlerin etkisiz veya

istikrarsız olduğu ÷lkelerde faaliyetlerini daha rahat y÷r÷tebilen organize suç örg÷tleri, iletişim ağlarını ve ilişkilerini güçlendirerek gerek ulusal gerekse uluslararası alanda faaliyetlerine yön verebilmektedirler.

Günümüzde bilhassa sınıraşan boyutuyla organize suçluluk, modern ekonomik sistemleri ve siyasi rejimleri tehdit eden en büyük sorunların başında gelmektedir. (Hobbs, 1998: 407) Herhangi bir ÷lke, bölge veya sınırla sınırlanamayan organize suç günümüzde büründüğü haliyle, ABD Şikago'daki yasakçı dönemde *Al Capone* tarafından ortaya konan biçiminden veya Mario Puzzo'nun 1969 tarihli *Baba* isimli meşhur romanında tasvir edildiğinden oldukça farklılaşmış durumdadır. (Godson ve Williams, 1998: 66) Artık organize suç örg÷tleri, yasal iş dünyasında faaliyet gösteren firmaların çok etkin ve sınır tanımayan yatırımları gibi, belki de onlardan bile daha ileri seviyede, diğer ÷lkelerdeki organize suç örg÷tleri ile işbirliği içerisinde faaliyet yürütebilmektedir. (Shelley, 2001: 21)

Organize suç kavramının ortaya çıkışından beri sorunu anlamaya, anlamlandırmaya yönelik çalışmaların tam olarak başarı sağlayamadığı bir ortamda organize suçluluk gelişimini sürdürmeye devam ettirmiş, daha da karmaşıklaşmış, daha da zor anlaşılır hale gelmiştir. Belki de kavramla ilgili değişmeyen şeylerin başında ulusal ve/veya uluslararası seviyede toplumlar için oluşturduğu tehdit gelmektedir. (Sazak, 2018: 24-25)

KAVRAMLAR:

Organize suç

Organize suçla ilgili günümüze kadar pek çok tanımlama yapılmış, ya da daha doğru bir ifadeyle yapılmaya çalışılmıştır. Organize suçlarla ilgili bu tanımların pek çoğunun şaşırtıcı derecede zorlayıcı olduğunu söylemek gerekir. Esasında farklı disiplinler tarafından yapılan bunca tanımlama girişimine rağmen, tam anlamıyla bir tanıma ulaşılamamasının ya da yapılan tanımlamalar arasında bir fikir birliği sağlanamamasının nedeni kavramın çeşitlilik, değişim ve gelişime açıklık, süreklilik gibi yapısal özellikleriyle birlikte tanımlayana göre farklılaşma gibi kendine has özelliklerinden kaynaklanmaktadır. (Sazak, 2018: 7) Dolayısıyla organize suçun literatürde çok farklı tanımlamaları mevcuttur. Kavramın, mekâna, yapısal özelliklerine, belirli konjonktüre ve yorumlayana göre farklı manalar içermesi de ortak veya genel bir tanımına ulaşmayı güçleştirmektedir.

Finckenauer'a göre organize suç, yasadışı yollardan mal ve hizmet elde edebilmek amacıyla sürekli yapılagelen ekonomik bir faaliyettir. (Finckenauer, 2007: 14) Dönmezer organize suçları; ulusal ya da uluslararası düzeyde organizasyon oluşturarak yasalara aykırı şekilde, haksız çıkar veya yüksek kazanç sağlamak amacıyla ekonomik veya idari yapıyı doğrudan doğruya veya dolaylı kontrol eden, yapısal varlığının ortaya çıkarılması için uzun süreli hassas çalışmaların yapılması icap eden suçlar olarak açıklamıştır. (Dönmezer, 1996: 217) Albanese, organize suçu, "...yasadışı faaliyetlerden gelir elde etmek için hareket eden ve devamlılık arz eden varlığını; zorlama, güç kullanma, borsa üzerinde etkili olma ve/veya kamu görevlilerinin rüşvetle bozulmalarını sağlama yöntemleri ile koruyan, sürekli olan bir suç faaliyeti" şeklinde tanımlamaktadır.

Tanım vermedeki güçlüğü'nü nedenini tek bir organize suçluluk modelinin bulunmaması olarak açıklayan Evik; Organize suçun, köklerini yaydığı ülkenin tarihi ve kültürel yapısına göre oluştuğunu ve faaliyet alanlarını oluşturduğu ülkelerin siyasi ve sosyal kurumlarının, ekonomisinin değişimlerine ve bunun gereklerine göre gelişmekte olduğunu ve bu yüzden de tanımın ülkeden ülkeye, hatta belirli bir ülke içindeki kişi ve kurumlara göre değişmekte olduğunu belirtmektedir. (Evik, 2004: 8)

Tanım vermek yerine organize suçluluğa işaret eden "ideolojik olmama, hiyerarşik yapılanma, sınırlı üyelik, süreklilik, yasadışı şiddete ve rüşvete başvurma, uzmanlaşma veya işbölümü, tekelleşme ve kurallara göre idare edilme" (Abadinsky, 2010: 2), "ayrıntılı hazırlık, profesyonellik, tüccar gibi davranma, karşı tedbirler alma, bölgesel veya uluslararası ilişki, hiyerarşi, yardım alma, yüksek hayat standardı, şirketleşme, medya ile bağlantı" (Yenisey ve Kunter, 2000: 835-836), "yasaklanmış mal ve hizmetlere olan ihtiyacın karşılanması, fonksiyonel işbölümü ve hiyerarşik düzen, kısa zamanda ve hızlı biçimde kazanç sağlayabilmek, maliyeti düşük, yakalanma riski az olan suç alanlarının tercih edilmesi, şiddet kullanma, siyaset, polis, adliye, basın ve ekonomik çevrelerin desteği, dayanışma ve karşılıklı bağımlılık içinde ortak çıkarın amaçlanması" (Sözüer, 1995: 258) gibi çeşitli kriterleri öne çıkaran yazar ve görüşler de mevcuttur.

Bununla birlikte literatürde organize suçlar anlamında kullanılan birçok terim bulunmaktadır. Mafya, örgütlü suç, geleneksel organize suç, küresel organize suç, sınıraşan organize suç bunlardan birkaçıdır. Organize suç olgusu ve organize suç örgütleri üzerine yapılan bilimsel çalışmalarda organize suç kavramı yerine kullanılan bazı terimlerin ise kafa karışıklığına neden olduğu belirtilmektedir. (Çakmak, 2011:3) Tüm bu karmaşaya rağmen,

organize suçluluğun güncel ve önemli bir sorun olmaya devam ettiği açıktır. (Nelen ve Siegel, 2017: 1)

Sınıraşan Organize Suç

20. yüzyılda dünya için bir tehdit haline gelen Soğuk Savaş sürecinin 1980’li yılların sonunda bitmesi ile birlikte terörizm birincil sorun olarak görülmeye başlanmıştır. Ülke gündemlerindeki terör sorunlarının ağırlığına karşın, yeni dönemde dünya ülkeleri küreselleşme sürecinin kontrol edilemeyen bir sonucu olarak ‘sınıraşan suçlar’ kavramıyla tanışmıştır. Birçok sosyal bilimciye göre, 21. yüzyılda sınıraşan suç örgütleri terör örgütlerinden daha tehlikeli hale gelecektir. (Shelley, 2005) Bu kanıya ulaşmada, özellikle suç örgütlerinin artan sayısı, kendi aralarında sahip oldukları sınıraşan ağlar sayesinde işbirliği yapabilmeleri ve her geçen gün yeni alanlarda etkinliklerinin artması gibi faktörler etkili olmaktadır.

Küreselleşmenin sunduğu olanaklar sayesinde sınıraşan suç örgütleri ülkeler arasındaki sınırları kolaylıkla geçebilmekte, teknolojik gelişmeleri kullanarak daha da girift hale gelebilmekte ve uluslararası finans sektöründeki değişimlerin etkisiyle suçtan elde ettikleri gelirleri hızlı bir şekilde aklayabilmektedirler. Sınıraşan suç örgütlerinin gelişen boyutları, gelişmiş ülkeler için en ciddi sorunlardan biri olarak görülmektedir. Birçok ülke sınıraşan suç örgütleriyle mücadeleye öncelik vermektedir.

Sınıraşan suçların belirgin özelliklerinden biri yasal ve uluslararası sisteme sızabilme potansiyelidir. Bu suç türü üç şekilde kategorize edilmektedir: (Bloom ve Murshed, 2002)

(a) yasal ticaretin gölgesinde gelişen ve rekabet eden yasadışı küresel ticaret (uyuşturucu ve göçmen kaçakçılığı gibi suçlar),

(b) yasal politikaların gölgesinde gelişen ve rekabet eden yasadışı küresel politikalar (terörizm, uçak kaçırma ve çevre suçları),

(c) ulusal kaynakların politikacılarca yağmalanmasını içeren ve küresel sisteme bağlı yolsuzluk ile uluslararası bankacılık sistemi aracılığıyla işlenen kara para aklama suçları,

Sınıraşan suç tanımlamalarında daha çok geleneksel organize suçların dönüşümünden bahsedilmektedir. Bu da tanım çalışmalarında, ‘organize suçlar’ anlamında kullanılan farklı terimleri analiz etmeyi ve bu dönüşümün nasıl gerçekleştiği konuları üzerinde durmayı gerektirmektedir. Suç endüstrisinin, yasal iş imkânlarından yasa dışı çıkarlar sağlamak üzere

kurulduğu ve bu endüstrinin de suç örgütleri tarafından yönetildiği göz önüne alınırsa, bu örgütlerin faaliyetlerini uluslararası alana taşıması ve sonucunda da gelişmesi son derece normaldir.

Günümüz dünyasında ticaret ve tüketici taleplerinin küreselleşmesi, suç örgütlerinin faaliyet alanlarını ulusal düzeyden uluslararası düzeye taşımasına sebep olmuştur. Suç örgütleri, adli ve polisiye yapıların yetersiz ve zayıf olduğu ülkelerden birini merkez olarak seçerek, buralardan illegal faaliyetlerle elde edilecek kazançların yüksek olduğu piyasalara ulaşma gayretindedirler. Sonra, bu yasa dışı kazançları bankacılık ve diğer finansal sistemler vasıtasıyla yasal düzenlemeleri bulunmayan merkezlerde işleme sokmaktadırlar. Bir ülkeye yerleşen ve iyi pazar imkânlarının bulunduğu diğer ülkelerde faaliyet gösteren organize suç örgütlerinin oluşumu, analistlerin bu tip örgütleri “sınır aşan suç örgütleri” olarak adlandırmasına yol açmıştır.

“Sınır aşan suç örgütü” ifadesi, genellikle bir ülkede konuşlanmış ancak elverişli pazarların bulunduğu birden fazla ülkede faaliyet yürüten organize suç gruplarını ifade etmek için kullanılır. Bu suç örgütleri çoğunlukla yakalanma riskinin az, kar marjının yüksek olduğu ülkeleri faaliyet alanları olarak tercih ederler.

Geleneksel ve Sınır Aşan Suç Örgütlerinin Karşılaştırması

	Geleneksel Organize Suç	Sınır Aşan Organize Suç
Devlete Karşı Olan Tutumu	Genelde ulusalcı (nationalistic)	Çıkarları devletin çıkarlarıyla uyumsuz.
Ulus Devletle İlişkisi	Devletle birlikte büyür. Ulus devletin paraziti gibidir. Devletin yaptığı sözleşmeler ve hizmetlerden beslenir.	Etkili yönetimin (good governance) olmadığı durumlarda büyüme eğilimi gösterir. Zayıf devletlerde daha hızlı büyür.
Yolsuzlukla İlişkisi	Kamu görevlilerini etki altına almak için kullanılan bir araçtır.	Sistematik ve kurumsallaşmış yolsuzluğa bağlıdır.

Terörizmle İlişkisi	Genellikle terör örgütleriyle bağlantı kurmada çekingendir.	Terör gruplarıyla duruma göre bağlantı kurabilir.
Mali Yönü	Uzun dönem ayakta kalabilmeyi sağlayan hedeflere sahiptir.	Kısa süreli hedefler koyarlar.
Gelir Kaynakları	Yasal ve yasal olmayan ekonomiden beslenirler.	Temelde yasal olmayan ekonomiden beslenir.
Kara Para Aklama	Off-shore alanlar ve yerli ekonomi kullanılır.	Gelişmiş bankacılık sisteminden faydalanılır. Havale ve ticarete dayalı aklama sistemleri kullanılır.

Kaynak: Shelley, 2005: 108

Mafya

Mafya kavramıyla ilgili de literatürde çeşitli görüşler ve varsayımlar bulunmaktadır. Tarihte Sicilya’da yaşamış Arap topluluğundan çıkmasından, akronim (farklı kelimelerin baş harflerinin bir araya getirilmesi) şeklinde kullanımına kadar farklı tezler ortaya atılmıştır. Kelimenin köken olarak Arapça olduğu ve “gizli” anlamındaki “hafi” sözcüğünden türediği belirtilmektedir. Gizlenen işlerin yapıldığı yerlere “mahfel” veya “mahfelya” denir. Sicilya aksanında bu kelime “mahfeliya” şeklini almış, daha sonra telaffuzu gizli kapaklı işler yapan anlamında “mafia” ya dönüşmüştür. (Çulcu, 1998: 13) Akronim kullanımı olarak en yaygın görüşlerde ise; Mafia kelimesinin “soygun, kundaklama, zehirlemeye yetki vermek” anlamına gelen ve “*Mazzini Autorizza Furti Incendi Avvelamenti*” kelimelerinden oluştuğu, (Schneider ve Zararte, 1998:7) yine İtalyanca “*Morte Alla Francia Italia Anela*”, yani “Fransızlara Ölüm, İtalya Kükrüyor” kelimelerinden oluştuğu belirtilmektedir. (Çulcu, 1998: 3)

Mafya kavramının, 1282 yılında Sicilya’yı yöneten Normanlar’a karşı gerçekleştirilen ayaklanmanın bir sonucu olarak ortaya çıktığı belirtilmektedir. Bu ayaklanmada muharebelerde sıkça kullanılan “*Morte Alla Francia Italia Anela*” (Fransızlara ölüm, İtalya kükrüyor) sloganını oluşturan kelimelerin baş harflerinin yan yana getirilmesiyle MAFIA sözcüğünün ortaya çıktığı iddia edilmektedir. (Urhal, 2009: 436)

Genel olarak Sicilya kültürüyle özdeşleştirilen bu kavram, Sicilya-Arap kökenlidir ve *muhafız gibi hareket etmek ve korumak, arkadaş, savunmak, güç, onur, sorun veya zararı gidermek için oluşturulan durum* olarak tanımlanmaktadır. (Inciardi, 1986: 112) 1860 öncesi Palermo’da mafyanın, *güzellik, mükemmellik, üstünlük, gurur ve cesaret* anlamlarında da kullanıldığı ifade edilmektedir. (Abadinsky, 2010: 136)

Mafya ile mücadelesiyle bilinen ve bir suikast sonucu hayatını kaybeden İtalyan Savcı Giovanni Falcone; mafyanın bir güç düzeni olduğunu, devletin zayıf kaldığı yerlerde devlet alternatifi olmaya çalıştığını, ekonomik bir düzen içerdiğini, karanlık eylemlerle düzenli bir kazanç sağladığını ifade etmiştir. (Falcone ve Padovani, 1992: 11-12)

Esasında mafya daha çok Sicilya’nın sosyal, kültürel yapısı ile oluştuğu kabul edilen ve benzer sosyal, kültürel yapılarda varlık gösteren, bu anlamda yerel değerlerle ilişkili ve çoğunlukla akrabalık, hemşerilik, cezaevi arkadaşlığı gibi güven ilişkileri üzerine tesis edilmiş, hiyerarşik ve disiplinli bir yapıyla ve kendine has bir alt kültürle, güç ve maddi kazanç maksatlı olarak suç faaliyeti yürüten organizmaları tanımlamak için kullanılmalıdır. Mafya ne bir suç tipi, ne de gizli bir dernektir. (Hess, 1973: 11) Mafya, günümüzde küresel boyutlarda sorun teşkil eden organize suçluluğun kökenlerinde yer alan bir yöntemdir. (Sazak, 2018: 11)

Kaçakçılık ve Organize Suç Terimleri Sözlüğünde mafya en geniş anlamıyla, “*Merkezi otoriteye karşı, yerel güç odaklarının direnişi; tüm özgürlüklerin kullanıldığı hukuki zeminin garantörü, kollayıcısı ve koruyucusu olan çağdaş devletin merkezi otoritesine karşı, yerel değerlere dayanarak bireysel çıkarları doğrultusunda direnen yerel güç odaklarının ortaya çıkardığı kapsamlı bir yasadışı sosyal organizasyon*” olarak tanımlanmıştır. Bu tanım mafya tipi yapılanmaların yerelliğinin vurgulanması bakımından dikkat çekicidir. Bununla birlikte mafyanın daha çok kültürel bir tutum ve güç şekli olduğu, mafya üyelerinin ise belirli bir alt kültürle hareket ettikleri genel olarak kabul görmektedir. (Sazak, 2018:12)

Organize suçlulukla ilgili tanımların gösterildiği bu bölüm başlığı altında “Çete, Yasadışı örgüt, Çıkar amaçlı suç örgütü” gibi kavramlara da yer vermek gerekir. Bu kapsamda; **Çete:** Sözlüklerde, ordu birliklerinden olmayan silahlı küçük birlik olarak tanımlanmaktadır. Ansiklopedilerde, bir kişinin yönetiminde, her türlü hukuk kuralı ve sınırlamalarının dışında çalışan, esnek, kolay davranabilen başıbozuk örgüt diye tanımlanmaktadır. Çetelerin, zorla para almak, mal ve insan kaçırmak gibi yasadışı eylemler yapmak amacıyla kurulduğu, çoğu kez kanun kaçaklarından oluştuğu bilinmektedir. Literatürde çete kavramı yerini geniş anlamıyla

“yasadışı örgütler”, özel anlamıyla da “organize suç örgütleri” kavramına devretmiştir. Ortak özellikler, yasadışılık, silahlılık, menfaat sağlama ve teşkilattır.

Yasadışı Örgüt: Hukuk kurallarının öngörmediği, izin vermediği bir amaca ulaşmak için birden fazla kişinin bir araya gelmeleri ve birlikte hareket etmeleri durumunda yasadışı örgütten söz edilir. Bu tanımdaki yasadışı amaçlara göre örgütler tasnif edilmektedir. Siyasi bir amacın yanında şiddet eylemleri varsa ve bu (kaçırmadan-cinayete) bir devleti yıkmak için kullanılmışsa terör örgütü olarak tanımlanmaktadır.

Çıkar Amaçlı Suç Örgütü: 4422 Sayılı Kanun’da (mülga) düzenlendiği şekliyle; Doğrudan veya dolaylı biçimde bir kurumun, kuruluşun veya teşebbüsün denetimini ele geçirmek, ihale, imtiyaz ve ruhsat işlemlerinde etkinlik ve denetim elde etmek; ekonomik faaliyetlerde kartel ve tröst yaratmak, madde ve eşyanın nedretine, fiyatların artmasına sebep olmak, kendilerine veya başkalarına haksız menfaat sağlamak; seçimlerde oy temin etmek veya seçimleri engellemek maksadıyla zor veya tehdit uygulamak veya kişileri kendilerine tabi kılmaya zorlamak veya mensupları arasında her ne suretle olursa olsun açık veya gizli işbirliği yapmak suretiyle yıldırma veya korkutma veya sindirme gücünü kullanarak suçlar işlemek için kurulan örgüt şeklinde tanımlanabilir.

Çağımızda terörizm ve ekonomik suçluluk yanında, batı ve özellikle İtalyan hukukunda (mafya tipi örgütlenme) olarak da adlandırılan “çıkar amaçlı örgüt suçluluğu”; kamunun barış ve sükûnunu esaslı biçimde ihlal eden, kamu otoritesini çok yakından meşgul eden, devletleri gerek maddi ceza hukuku gerekse usul hukuku bakımlarından yeni ve istisnai kurumlar meydana getirip uygulamaya zorlayan hukuk ihlalleri olarak ortaya çıkmış bulunmaktadır. Bu sebeple, batı ülkelerinde ve özellikle Amerika Birleşik Devletlerinde örgütlü suçluluk olarak da isimlendirilen organize suçluluğunu cezalandırmak ve kişileri bu gibi eylemlerden caydırmak üzere özel kanunlar meydana getirilirken diğer bazı ülkeler suçların tanımını genel ceza kanunu içerisinde yapmakta ve usul hükümlerini yine genel ceza yargılaması usulü kanunlarının ilgili maddelerine yerleştirmekte veya mükerrer maddeler kullanma yolu tutmaktadırlar.

ORGANİZE SUÇLULUK VE TERÖRİZM ARASINDAKİ İLİŞKİ

Eylemlerinde, terörizm suçlarında olduğu gibi cebir, şiddet, tehdit, korkutma ve yıldırma yöntemlerini kullanan organize suç örgütlerinin özellikle manevi unsur ve yönelmiş hedef, amaç itibariyle terörizm suçlarından ayrılmaktadırlar. Gerçekten çıkar amaçlı örgüt suçlarında hedef, terörizmde olduğu gibi yakın amaç olarak kamu düzenini ağır biçimde ihlal

ile asıl amaçlara ulaşma yolunu açmaktan ibaret bulunmayıp, haksız menfaat, çıkar elde etmektir. Çıkar elde etmek üzere örgütlenilmekte; zor ve tehdit unsurlarını oluşturan suçlara başvurmak suretiyle mağdurları yıldırıp çıkar sağlanmasına ulaşılmaktadır. Bu amaç yanında toplum içinde kanun dışı ticareti teşkilatlandırarak fuhuşu istismar etmek, kadın ticaretini örgütleri için bir tekel haline getirmek, uyuşturucu madde trafiğini yönlendirmek ve böylece dünya gençliğini korkunç etkisi altına almış bir afetin yaygınlaşmasını sağlamak ve belki de hepsinden kötüsü, bir kısım kamu görevlileri ve hizmetlerini iğfal ederek bu gibi kanunsuzlukların içine alıp ortakları haline getirmek, rüşveti genelleştirmek çıkar amaçlı suç örgütlerinin kanunsuz uğraşlarının başında gelmektedir. Bazı ülkelerde bu tür örgütlerin, daha da ileri giderek siyaseti bile yönlendirmeye cüret ettikleri, kamu görevlilerinin seçimle işbaşına geldikleri hallerde, seçimleri türlü yollarla etki altına almaya çalışarak istedikleri kişilerin görevlendirilmeleri hususunda çaba gösterdikleri gözlenmektedir.

Elde ettikleri çıkarların büyüklüğü nedeniyle bazen organize grupların uğraş alanlarını parselledikleri ve birbirlerinin nüfuz alanlarına müdahale ettikleri, bunun sonucu olarak toplumu son derecede rahatsız eden silahlı mücadelelere giriştikleri görülmektedir. Böylece nitelikleri hakkında kısa bilgi arz edilen örgütlü suçlarla, alışlagelmiş ceza ve güvenlik tedbirleri ile mücadelenin çok zor ve hatta bazen imkânsız olduğu, yabancı ülkelerin geçirdikleri deneyimler sonucu anlaşılmıştır. Bu suçların failleri elde ettikleri büyük çıkarları da kullanarak yakalanmamak için her türlü yola başvurmakta, kolluğu çürütmekte ve kolluğun sahip olduğu bütün teknik araçların daha fazlasından yararlanabilmektedirler. Çıkar amaçlı örgüt suçlarında tespit edilip cezalandırılabilen fiillerin adeta aysbergin su üstünde kalan kısmı oranında kaldığını ifade edilebilir.

ORGANİZE SUÇLULUĞUN TARİHSEL GELİŞİMİ

İnsanlık tarihi boyunca çeşitli dönemlerde organize suç niteliğinde faaliyetlere rastlanmıştır. Yani, organize suçlar, her ne kadar bugün anlaşıldığı ya da görüldüğü şekliyle olmasa da, tarih sayfasında öteden beri mevcuttur. Denebilir ki insanların bir arada yaşamaya başladığı dönemlerden itibaren güce ulaşma, üstünlük sağlama, kontrol etme gibi herhangi bir dürtüyle çeşitli suçluların organize olarak suç işlemiş olmaları mümkündür. (Sazak, 2018: 32)

Organize suçların ortaya çıkışı ve zaman içerisindeki gelişimine bakıldığında, oldukça eski bir tarihsel kökene sahip olduğu görülmektedir. Günlük hayatta sıklıkla duyduğumuz “organize suç” terimi ilk kez 1920’li yıllarda ABD’de kullanılmaya başlanmıştır. 1960’lı

yıllarla birlikte ise “mafya”ve organize suç örgütleri” terimleri eşanlamlı iki kavram olarak hafızalara yerleşmiştir.(Bovenkerk ve Yeşilgöz, 2000: 34-67)

Burada şunu da belirtmek gerekir ki; organize suç kavramı daha çok mafya tipi örgütlenmelere atfedilerek bir kavram hatası yapılmıştır. Gerçekten, literatürde ilk kez 1920’lerde rastlanan organize suç kavramı, uzunca yıllar boyunca mafya ile eş anlamlı olarak kullanılmıştır. Oysa her mafya yapılanmasının organize suç grubu olarak değerlendirilebilmesi mümkün iken, her organize suç grubunu mafya yapılanması olarak nitelendirebilmek mümkün değildir. Mafya ifadesinin, günlük dilde organize suçluluğun karşılığı olarak kullanılmasına karşın, organize suçluluğun mafya ve benzer örgütleri de içine alan daha geniş bir anlama sahip olduğu için bunun yanıltıcı olduğu, organize suçluluk kavramının mafyayı kapsamakta olduğu, bu haliyle kavramın gerçek bir tüzel kişilik görünümünde olan, olaylara karşı şaşırtıcı bir adaptasyon yeteneğine sahip ve ulusal sınırları aşan nitelikteki bütün suç topluluklarını içine alan daha geniş bir kavram olduğu öğretilen genel olarak kabul görmektedir. (Sazak, 2018:10-11)

Yaygın paradigma mafyayı 1980’li yıllara kadar kültürel bir tutum ve güç şekli olarak kabul etmiştir. Mafya elemanları daha çok kültürel alt kodlara göre hareket eden bireyler olarak görülmüştür. Profesyonel bir şekilde yapılanmış mafya gruplarının 1980’li yılların ortasından itibaren mücadeleci birimler tarafından tespit edilmesiyle birlikte, dikkatler mafya tipi suç örgütlerinin girişimci faaliyetleri üzerinde toplanmıştır. Bu süreçte mafya, ekonomik bir girişim ve aktivite olarak değerlendirilmiş ve faaliyetleri akademik analizlere konu edilmiştir

Amerikalı ünlü sosyolog Robert K. MERTON’un değerlendirmesi şöyledir: “*Resmi yapının işlevsel yetersizlikleri, mevcut ihtiyaçlara etkin bir şekilde yanıt vermek için alternatif (resmi olmayan) yapıları ortaya çıkarmıştır.*” Bu sebeple; bir ülkede hukuk devleti prensiplerinin ne ölçüde yerleşip uygulandığı büyük önem arz etmektedir. Hukuk devleti prensiplerinin zafiyet içinde olduğu bir ülkede, devlet kurumlarının görevlerini hakkıyla yerine getirmeleri mümkün olmamakta; yozlaşmanın ve dolayısıyla mafya tipi yapılanmaların önü açılmaktadır. Mafya, bu tür problemleri kısa sürede çözüme iddiası ile ortaya çıkar. Bir yandan ortaya çıkan tekil sorunları çözerken, diğer yandan kazançlarının devamı için mevcut problemlerin devamından yanadır. Çünkü problemlerin varlığı, onun kazanç kapısıdır. Bundan dolayı mafya, uzun bir zaman dilimi içinde ele alındığında, daima tutucudur ve sorunların köklü çözümüne karşıdır. (Bovenkerk veYeşilgöz, 2000)

Genel olarak bakıldığında Mafya kavramının Sicilya’da doğduğunu ve Sicilya kültürüyle özdeşleştirildiğini söylemek mümkündür. (Inciardi, 1986: 112) 19.yüzyıl sonları ve

20.yüzyıl başlarında değişen dünya ile birlikte, mafya da belirli öğelerini muhafaza ederek değişim yaşamıştır. Bu yıllarda İtalya'dan Amerika'ya göç eden İtalyanların bu kültürü Amerika'ya taşıdığı iddiaları uzunca yıllar boyunca tartışılmıştır. (Sazak, 2018: 33-34)

Organize suç kavramının ise ilk kez, ABD New York'da Suç Önleme Derneği'nin yıllık raporunda 1896'da kullanılarak ortaya çıktığı ileri sürülmektedir. Bu iddiaya göre organize suç bu kullanımda, kamu görevlileri tarafından korunan kumar ve fuhuş faaliyetlerine atfen kullanılmıştır. (Fijnaut ve Paoli, 2004: 22) Ancak 19. yüzyıl sonlarında ilk kez ABD'de kullanılan kavram (Fijnaut ve Paoli, 2004: 2) ilk kullanıldığındaki anlamını uzun süre sürdürmemiş ve 1920'lerde ciddi bir değişim yaşamıştır. Organize suç kavramı ABD Şikago dışında kullanılmaya başladığında, suç ve suç gruplarını konu alan ceza politikası tartışmalarında genel bir terim işlevi görmüştür. Kavram 1930'ların ortasına gelindiğinde, neredeyse tümüyle haraççılık kavramı yerine kullanılabilir hale gelmiştir. (Smith, 1975: 67)

Woodiwiss, organize suç kavramının 19. yüzyılın sonlarından beri kullanılmasına rağmen, bunu ayrı bir sorun olarak tanımlamak ve tartışmak için ciddi çabaların ancak 1920 ve 1930'larda başladığını ileri sürmektedir. (Woodiwiss, 2001: 227) 1940'lı yıllara doğru organize suç kavramı kamuoyunun dikkatinden uzaklaşmaya başlamıştır. Ryan, İkinci Dünya Savaşı'ndan önce suç gruplarının organize suç grubu olarak nitelendirilmediğini ve aslında hiçbir suçun organize suç olarak adlandırılmadığını iddia etmektedir. Ona göre suç örgütleri, ABD Tennessee Senatörü Estes Kefauver 1950'lerde Kongre oturumları düzenledikten sonra Mafya olarak bilinmeye başlamıştır. (Ryan, 1995: 42)

1950'de Kefauver Komitesi, eyaletlerarası ticarete organize suçü araştırmak üzere görevlendirilmişti. Komite, çalışmasında; ülke çapında sayısız suç grubunun Mafya olarak bilinen bir suç örgütü tarafından bir araya getirildiği sonucuna varmıştı. Bu, iki açıdan organize suçun algılanmasında önemli bir değişime işaret etmekteydi; bir yandan, organize suçun artık esas olarak yerel koşulların bir ürünü olmaktan uzaklaştığı belirtiliyor, diğer yandan bölgeleri dışarıdan tehdit eden ulusal ölçekte bir sorun olduğu ortaya çıkıyordu. Öte yandan, Mafya kavramına, İtalyan-Amerikan köken vurgusu yapılması konuya etnik bir unsur eklemiş oluyordu. (Scherrer, 2009: 25)

Organize suç ve Mafya'ya dair Kefauver Komitesi tarafından oluşturulan ilginin sonraki yıllarda ortadan kalktığı belirtilmektedir. 1957'de, uyuşturucu kaçakçılığı gibi suç faaliyetleri dâhil olmak üzere bir dizi suç etkinliği organize suçü tekrar gündeme getirmiş ve 1960'lı yıllarda iki kavramın yani organize suç ve Mafya kavramlarının birleşmesine yol açmıştır. (

Ryan, 1995: 42) 1970’li yıllarda organize suçlar kavramı sadece mafyadan ibaret olmayan daha geniş bir anlam ifade etmeye başlamıştır. (Sazak, 2018: 35)

1980’li yılların başında geleneksel olmayan organize suçluluk kavramları tartışılır hale gelmiş ve 1990’lı yıllarla birlikte organize suçluluğun yeni formu, başka bir deyişle sınıraşan organize suçluluk kavramı dünya genelinde tartışılan ve çözüm aranan bir kavram haline gelmiştir. Esasında, yaklaşık 100 yıl içerisinde organize suç algısı, büyük şehir yaşamının ayrılmaz bir parçası halinden, ABD gibi en güçlü ülkeleri bile zorlayan küresel bir fenomene dönüşmüştür. (Lampe, 2001: 107-108)

Ülkemizde Organize Suçların Tarihsel Gelişimi

Türkiye’de organize suçluluğa tarihsel bir perspektifle bakıldığında ve mafya ile organize suç kavramlarının Türkiye’de ne zaman, nasıl doğup geliştiği ele alındığında; organize suç olgusu çok eskilere dayandırılmakta ve organize suç örgütlerinin kökeni Osmanlı’daki mahalle kabadayılığı ve külhanbeyliğine kadar götürülebilmektedir. Osmanlı döneminde organize suçluluğun özünü kırsal kesimde eşkıyalık, kentlerde ise külhanbeylik ve kabadayılığın oluşturduğu; kırsal alanda faaliyet gösteren eşkıyaların büyük bölümünün devletle, devlet baskısı altında kalan yoksul halk arasında tampon oluşturdukları, hatta bu suretle bu grupların bir kısmının kahramanlaştırıldıkları belirtilmektedir. Kentlerde, kabadayılarının suç üreten ortamlarda sözü geçen kişiler olarak ortaya çıktıkları ancak, etkinliklerinin kentleşme süreci ile son bulduğu ve yerlerini kısmen daha organize ve daha geniş alanda faaliyet gösterebilen “*baba*”lara bırakmış oldukları ifade edilmektedir. (Özsoylu, 1999: 10-11)

Osmanlı’nın başlangıcından itibaren zaman zaman çeşitli sebeplerle yönetimin otoritesinin zayıflamasının neticesi olarak, çıkan boşluğu doldurmak için türeyen Külhanbeyliği ve Kabadayılık kavramları incelendiğinde “*Baba*” kavramının temellerini görmek mümkündür. Yine, İmparatorluğun son dönemlerinde kırsal bölgelerde, çıkar elde etmek için zenginleri haraca bağlayan, kendilerine gerekli yardım yapılmadığı zaman çiftlikleri soyup yakan “*efeler*”, suç örgütlerinin tam örneklerini teşkil etmekteydiler. (Dönmezer, 2002: 3)

Cumhuriyet döneminde ülkemizin ilk kez sistematik olarak organize suçlarla tanışması 1960’lı yılların ortalarından başlayarak, 1970’lere gelindiğinde iyice belirginleşmiştir. Mahalle kabadayıları ve bunların etrafında toplanan adamların oluşturdukları küçük gruplar, 1970’li

yıllarda ülkemizdeki ekonomik sıkıntı ve sosyal dengesizlikler nedeniyle “Baba” tabir edilen şahıslar ve bunların adamlarından oluşan organizasyonlar olarak görülmeye başlanmıştır. (İçli, 2004: 268) Ülke içindeki ekonomik sınırlamalar, halkın ihtiyaç duyduğu birçok tüketim malının darlığına sebep olurken, bu malların karaborsasının oluşmasına neden olmuştur. Ülkede zor bulunan veya hiç bulunamayan bu malların temin edilmesinin getireceği kârın cazibesi, organize suç gruplarını harekete geçirmiştir. Özellikle kaçakçılık faaliyetlerinin doğurduğu riskler, bu organizasyonların kamu ve siyasal alanda etkili ve yetkili insanların yardımına ihtiyaç duymalarını zorunlu kılmıştır. Bu faaliyetler demir, saat, sigara, viski vs. kaçakçılığıyla başlamıştır. (Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 1999 Raporu, 2000: 72-73) Suç işlemek suretiyle elde edilen gelirler de kurulan paravan şirketler vasıtasıyla meşrulaştırılarak yasal alana çekilmeye çalışılmıştır. (Şenol, 2007: 212)

Ülkemizde organize suçluğun palazlanmasının, terör örgütlerinin ve eylemlerinin arttığı ve ülke ekonomisinin darboğazlar yaşadığı 1970’li yıllara rastlaması ve suç örgütlerinin rüşvetlerini bu dönemde ispatlamaları bir tesadüf olarak değerlendirilmemelidir. Bu yıllarda ülkedeki terör ve anarşi ortamı, o dönemdeki organize suç örgüt ve yapılanmalarını da etkilemiştir. Bu dönemin belirgin özellikleri arasında; devlet otoritesinin sarsılması, zayıf koalisyon hükümetlerinin iş başına gelmesi, ekonomik reformların gerçekleştirilmesi ve gelir artırımının sağlanması yerine hantal bürokrasinin artarak, gelir dağılımının giderek adaletsizleşmesi ve köylerden kentlere doğru hızlı göç akımlarının yaşanması sayılabilir. (Dodd, 1990: 17)

Türkiye’de özelde mafyanın genel anlamda organize suçların 1950-1980 yılları arasında ekonomik tercih ve sınırlardan kaynaklanan yasakları fırsat bilerek büyümüş olduğu belirtilmektedir. (Güner, 2003: 68) Bununla birlikte 1980’li yıllar Türkiye’de organize suçlular açısından çok önemli değişimlere yol açmıştır. 1980’li yıllarda alınan radikal kararlar, gümrük mevzuatındaki düzenlemeler ve ithalatın serbest hale getirilmesi ülkemizdeki karaborsanın ve bu faaliyetlerden yasadışı gelir elde eden organize suç oluşumlarının aleyhine olmakla birlikte bu oluşumları, strateji ve yöntem değişikliğine gitmeye zorlamıştır. Özellikle 1983 yılından sonra ülkemizdeki mafya için en önemli kazanç kapısı olan döviz, sigara, elektronik alet kaçakçılığı, uygulanan ekonomi politikaları marifetiyle önlenmiştir. Fakat söz konusu örgütler için yeni alanlar açılması engellenememiş, uyuşturucu ve silah kaçakçılığının yanı sıra altın kaçakçılığı, hayali ihracat ve çek senet tahsilatı işleri önem kazanmıştır. (Özsoylu, 1999: 11-12) Ancak ilerleyen yıllarda tekrar artan terör olayları sebebiyle devletin söz konusu oluşumlara karşı vermekte olduğu mücadele sekteye uğramış, üzerlerindeki devlet baskısı azalan suç

örgütlerinin modernleşen dünyanın olanaklarına ayak uydurmaları karşısında gereken tedbirler alınmamıştır.

1990'lı yılları, organize suçluluğun dünyadaki gelişimine paralel olarak ülkemizde de organize suç örgütlerinin klasik mafya-kabadayı kabuğunu kırarak her türlü suç eylemini gerçekleştirebildiği, tam teşekküllü organize suç yapısına dönüşüm süreci yaşadığı, büyüyerek faaliyet alanlarını genişlettiği ve etkinliğini artırdığı bir dönem olarak değerlendirmek mümkündür. (Sazak, 2018: 221)

ORGANİZE SUÇLULUK KRİTERLERİ

Organize suç olgusu, kriminolojik açıdan, diğer suç türlerinden çok daha karmaşık ve çözülmesi güç bir yapılanma ve nedensellik içerir. Hemen hemen hiçbir suç türü, organize suçlar kadar boyutluluk, karmaşıklık ve zıtlık içermez. Bu nedenle çok geniş boyutları olan ve son derece karmaşık analizleri gerektiren bir olgudur. Örneğin uyuşturucu, silah kaçakçılığı, emtia kaçakçılığı, insan ticareti, göçmen kaçakçılığı, terörizm, yasadışı bahis, piramit satış sistemleri, ihale ve kredi yolsuzlukları ve yasadışı teknoloji transferi gibi ekonomik nitelikli suçlar bu suç kategorilerinin başlıcalarıdır. Bu suçlara; fuhuş, tarihi eser kaçakçılığı, akaryakıt kaçakçılığı gibi suçların da eklenerek genişletilmesi mümkündür

Organize suç örgütleri için şiddete dayalı davranışlar ve rüşvet çok değerli kaynaklardır ve örgütün yasadışı faaliyetleri ile elemanlarını gizlemede araç olarak kullanılabilir. Örgüt içerisinde daha önemli görevlere gelmek ve yetki elde etmek isteyen elemanlar olmasına rağmen, organize suç örgütlerinin temel hedefi ekonomik servetlerini arttırmaktır. Buna ilaveten, yüksek kazançlarını garanti altına almak amacıyla belirli pazarları tekellerine almak organize suçların en önemli hedefidir. Bir organize suç örgütünde görev dağılımı bulunmaktadır.

Örgüt elemanları uzmanlık alanlarına göre örgüt içerisindeki faaliyetlere katılırlar. Örneğin, saldırı ve cinayet gibi zor görevler “icracı”; kara para aklama “para taşıyıcı” ve ilgili kamu görevlilerinin rüşveti ile ilgili ayarlamalar “tamirci” uzmanlık alanlarına girmektedir. Organize suçlar, elemanların uymakla yükümlü oldukları bir dizi yasalar ve düzenlemeler tarafından idare edilir. Organize suçların devamlılığını sağlayan ilginç özelliklerinden birisi de müşterileri haline gelen kişiler tarafından yasa dışı faaliyetlerin talep edilmesidir. (Keve, 1995)

Ulusal ve uluslararası ölçekteki sosyo-ekonomik yapılar, organize suçluluğun doğmasını sağlamakta ve onu beslemektedir. Organize suçlar, bir yandan hukuk devletini tahrip

ederken, diğ er yandan demokrasinin imkânlarını istismar etmektedir. Yasadışı yollardan elde edilen paralar, organize suç örgütlerince politik sisteme, basına ve kamu yönetimine nüfuz edilerek ve onların yönlendirilmesinde bir güç unsuru olarak kullanılmaktadır.

ORGANİZE SUÇLARLA MÜCADELE

Dünyada organize suçlarla mücadelenin ülke ve bölgelere göre anlatılması bu çalışmanın kapsamını oldukça genişleteceğ inden burada kısaca Avrupa kıtası ve ABD, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi'nin düzenlemelerinden bahsedilecektir. Bu bahsin organize suçlulukla mücadelede uluslararası toplumun durumu hakkında genel bir kanı oluşmasına yardımcı olacağı değerlendirilmektedir.

Örgütlü suçların bütün dünyada yaygınlaşması üzerine Avrupa ülkelerinde 1980'lerden itibaren örgütlü suçlarla mücadele için büyük çaba gösterilmeye başlanmış ve yasama faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. İtalya, Almanya, Fransa, İngiltere ve özellikle Amerika'da terör ve çıkar amaçlı örgüt suçlarını kapsayan mevzuatlar hazırlanmış; bu anlamda önce mevcut yasalarda bir takım değişiklikler yapılmış, ceza kanunlarına yeni hükümler eklenmiştir. Yakalama, tutuklama, arama, el koyma gibi geleneksel koruma tedbirlerinin, özellikle örgütlü suçların kovuşturulmasında yetersiz kalması karşısında hukuk devletlerini amaca uygun yeni tedbirler ve yöntemler aramaya yöneltmiştir. Bu kapsamda özellikle, suçların belirlenip kovuşturulması, kanıtların sağlanması, zanlıların konumu, koruma tedbirleri ve muhakeme yöntemine ilişkin istisnai ceza yargılaması kuralları kabul edilmiştir.

1990 yılında Almanya'da kurulmuş olan bir ortak çalışma grubu çerçevesinde kriminal polis ile adli merci temsilcilerinin ortak olarak hazırladıkları bir tanım aşağıda belirtilmiştir.

Organize Suç;

- İkidenden fazla şahsın bir araya gelerek uzun veya belirsiz bir süre,
- Ticari veya buna benzer bir yapı oluşturarak,
- Şiddet kullanarak veya tehdit ederek,
- Siyaseti, medyayı, kamu kuruluşlarını, adli makamları ve ekonomiyi etki altına alarak,
- Kazanç veya güç elde etmek amacı ile birlikte hareket ederek belirli ve planlı bir şekilde, tek veya bir bütün olarak ele alındığında ehemmiyet kaydeden cürümlerdir.

Fransa'ya bakıldığında ise Parlamento tarafından 1993 yılında kabul edilen raporda uzmanlarca, mafya endüstrisinde yer alan üç evreli faaliyetlere işaret edilmektedir.

1. Mafyanın faaliyet bölgesinde kontrolünü sağlamak ve rant elde etmek üzere girişilen şiddet eylemleri,
2. Karapara aklaması,
3. Aklanan kapitalin legal işlere yatırılmasıdır, denilmektedir.

Günümüzde bütün toplumlar için ciddi bir tehlike oluşturan örgütlü suçluluk, teknolojinin imkânlarını kullanmak suretiyle uluslararası kimliğe bürünerek bütün dünyayı tehdit eder hale gelmiştir. Hatta bu tür suç örgütlerinin faaliyetleri kan, organ ve insan ticaretine kadar, kazanç sağlamaya elverişli her alanda ortaya çıkabilmekte, bir başka deyişle, kazanç sağlama imkânı veren bütün suçluluk alanlarına girilmekte; suçluluk konusundaki hayal gücü sınır tanımamaktadır.

Avrupa Konseyi'ne göre bir suç grubunu organize suçlar kapsamında tanımlayabilmek için dört zorunlu ve en az iki adet tercihe bağlı kriterin bulunması gerekir.

Zorunlu kriterler:

- (a) organize suç örgütleri en az üç kişiden oluşmalı,
- (b) suç grubunun eylemlerinde süreklilik olmalı,
- (c) kar veya güç elde etme saiki olmalı,
- (d) ciddi suçlar işlenmeli.

Tercihe bağlı kriterler ise şu şekilde sıralanmaktadır:

- (a) özel bir iş bölümü olmalı,
- (b) grup içi kontrol mekanizması olmalı,
- (c) kamu veya özel sektöre nüfuz edebilme eylemi olmalı,
- (d) şiddet veya yıldırma teknikleri kullanmalı,
- (e) ticari veya iş yapan bir görünümde olmalı,
- (f) kara para aklama faaliyetinde bulunmalı,
- (g) uluslararası düzeyde faaliyet gösterebilmeli. (Makarenko, 2003).

Birleşmiş Milletler ise, sınıraşan suçların tanımlanmasında kullanılabilir kriterleri içeren bir organize suç tanımı üzerinde durmuştur: *“Organize suç grubu üç veya daha fazla kişinin bir araya gelmesiyle kurulan, uzun süredir var olan, bir veya daha fazla ciddi suçları işleyen ve doğrudan veya dolaylı olarak kar elde etmeyi hedefleyen yapılandırılmış bir örgüt”* olarak tanımlanır. “Ciddi suç” en az dört yıl özgürlüğün sınırlandırılabilceği suçlar anlamındadır. “Yapılandırılmış örgüt”den anlık gelişmelerle bir araya gelmemiş ve resmi olarak tüm bireylerin görevlerini belirtmeye gerek görmeyen, sürekli üyeliği olan ve geliştirilmiş bir yapı kastedilmektedir. Bununla birlikte bir suç iki şartın var olması halinde doğası itibarıyla sınıraşandır: a) birden fazla ülkede işlenmişse; b) bir ülkede işlenmiş ancak sonuçları birden fazla ülkede etki yapmışsa, (Shelley, Picarelli ve Corpora, 2003)

Avrupa Organize Suçlulukla Mücadele Çalışma Grubu’nun 28 -31 Mart 1996 tarihlerinde Almanya’nın Leipzig şehrinde yaptığı toplantısında da tespit edildiği gibi, bu kriterlerin en az beş veya altısını bünyesinde barındırmayan yapılar, örgüt vs. adıyla da anılsalar organize suçluluk kapsamı içinde sayılmaz ve bu suçlulukla mücadele için kabul edilen ve temel hak ve hürriyetlerin daha fazla kısıtlanmasını mümkün kılan özel ceza muhakemesi tedbirleri burada uygulama alanı bulamaz. Ancak kolluk, bu kriterlerden birini gördüğünde derhal harekete geçerek araştırmalarına başlayacak, şüphelerin belli bir kuvvete ulaşması, kriterlerin ilk beşinin bir araya gelmiş olduğu kanaatinin ortaya çıkması halinde de, kanunda yer alan tedbirlere başvurulabilmesi için girişimde bulunabilecektir.

Sözü edilen kriterler şunlardır:

1. Aralarında kazanç temin etmek için fonksiyonel işbölümü yapılmış olan elemanlar arasında hiyerarşik bir yapı vardır.
2. Kazanç, kural olarak suç ile sağlanır.
3. Suç işlemek süreklilik arzeder.
4. Suç organizasyonu içinde bir yaptırım sistemi vardır.
5. Şiddete başvurulur.
6. Kamuya ve/veya özel sektöre nüfuz edilir.
7. Karapara aklanır.
8. Paravan firmalar kurulur.

ÜLKEMİZDE ORGANİZE SUÇLARLA MÜCADELE

Türkiye’de organize suç örgütlerinin işledikleri suçlardan bazılarını uyuşturucu madde kaçakçılığı, silah ve mühimmat kaçakçılığı, gümrük kaçakçılığı (otomobil kaçakçılığı, içki ve sigara kaçakçılığı, emtia kaçakçılığı), insan kaçakçılığı, organ ve doku kaçakçılığı, nükleer ve radyoaktif madde kaçakçılığı, karapara aklama, kalpazanlık, belgede sahtecilik (pasaport, nüfus cüzdanı ve vize sahteciliği), telif hakları, marka ve patent kaçakçılığı, kültür ve tabiat varlıkları kaçakçılığı, dolandırıcılık, tefecilik, fuhuş, örgütlü biçimde işlenen hırsızlık, kumar, çek ve senet tahsilâtı, haraç alma, fidye karşılığı adam kaçırma, zorla senet imzalatma, ev ve işyeri kurşunlama, adam yaralama, darp ve şiddet uygulama, adam öldürme, kamu arazilerinin işgali ve yağmalanması, ihaleye fesat karıştırma, para karşılığında cinayet ve kiralık suç, rüşvet, altın kaçakçılığı, kredi yolsuzlukları, çöplerin yasadışı imhası ve başka ülkelere gönderilmesi, yasadışı teknoloji transferi, dilencilik, korsanlık, cins hayvan ticareti, mücevher kaçakçılığı, vergi suçları, kundaklama, karaborsacılık, yalan tanıklık, sermaye piyasalarında içeriden edinilen bilgilerin ifşası şeklinde sıralamak mümkündür. (Sözüer, 1995: 262)

Türk mafyasını yapı ve tarihi itibarıyla İtalyan mafyasına benzetmek mümkündür. İtalyan mafyasına benzer olarak Türk mafyası da temel olarak kaçakçılıkla, uyuşturucu, kumar ve fuhuş sektöründe faaliyet göstermektedir. Türkiye’deki mafya tipi organize suç örgütlerinde, ülkemizin toplumsal yapısının ve ataerkil düzeninin etkisiyle, hiyerarşik bir yapılanma bulunduğu, net emir komuta zincirinin var olduğu ve koşulsuz itaatin üyelik için temel şartlardan biri olduğu ifade edilmektedir. Bu kapsamda özellikle 1970’li yıllarla birlikte ülke genelinde görünürlükleri artan mafya tipi organize suç örgütleriyle etkin mücadele, ülkemizin toplum yapısı nazarı itibarıyla oldukça önem arz etmektedir. (Sazak, 2018: 250-251) Ancak burada şunu da belirtmek gerekir ki; Türk mafyası değişen dünya düzeninde şimdilik teknolojik ve dilsel yeterliliklere sahip olamadığı için etkin değildir. Hatta yerel olarak çok kuvvetli olsa dahi küresel olarak dünyada hâkimiyetini ilan etmiş bir Türk mafyasından bahsedilemez. (Çakmak, 2011: 98-99)

Türkiye’de mafya tipi organize suç örgütleri, çoğunlukla rantın çok olduğu metropollerde faaliyet göstermektedir. Bu oluşumların özellikle Ankara, İstanbul, İzmir, Bursa Adana illerinde otopark ve büfe işletmeciliği ile rant sağladıkları, ücretsiz park alanlarında vatandaşlardan tehditle ve zorla para aldıkları, eğlence yerlerinin (bar, disko, gazino vb.) güvenlik ve vale hizmetlerini üstlenerek bu alanlarda etkin oldukları görülmektedir. (Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2015 Raporu, 2016: 52)

Metropol illerinin yanı sıra ekonomik yönden gelişmiş, yine rantın yüksek olduğu birçok ilçede de bu oluşumlara yönelik çeşitli suç soruşturmaları yapılmıştır. Rantın yüksek olduğu her yerde görülebilen mafya tipi organize suç örgütleri, kamu ihaleleri, eğlence, turizm, taşımacılık, spor gibi sektörlerde sözde hakemlik hukuku oluşturma, koruma sağlama, anlaşmazlıkları çözme yöntemleri ile haksız çıkar sağlayabilmektedirler. Bu faaliyetleri yürütürken de önlerindeki engelleri aşmak için yasadışı ve gayri ahlaki her yönteme başvurmaktadırlar. (Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2016 Raporu, 2017: 45)

Ülkemizde mafya tipi organize suç örgütleri haksız kazanç, maddi manevi güç elde etmek üzere; suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuyla birlikte çeşitli suçları da hiyerarşik bir yapı içerisinde, aralarında fikir birliği ve işbölümü yapmak suretiyle belli bir süreklilik içerisinde işlemektedir. (Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2016 Raporu, 2017: 47)

Mafya tipi organize suç örgütleri tarafından işlenme yoğunluklarına göre suçlar sıralandığında; en fazla tehdit, ve 6136 Sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanuna muhalefet, adam yaralamak, tefecilik ve gasp suçlarının işlendiği; bu suçları adam öldürmeye teşebbüs, sahte belge düzenlemek, hürriyeti tahdit, darp-cebir, görevi kötüye kullanma, fuhuş, kumar oynatmak, dolandırıcılık, (gasp) yağmaya teşebbüs ve silahlı eylem gibi suçların takip ettiği görülmektedir. (Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2015 Raporu, 2016: 55)

İlgili Mevzuat

Türkiye’de organize suç kavramına ilk kez 1999 yılında uygulamaya konulan ancak 2005 yılında yürürlükten kaldırılan 4422 Sayılı “Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu” (ÇASÖMK) ile kanuni tanımlama getirildiğini söylemek mümkündür. ÇASÖMK’de örgütün tanımı, faaliyet alanları üzerinden yapılmıştır. (Sazak, 2018: 261)

ÇASÖMK, çıkar amaçlı örgütlere karşı düzenlenmiş ilk mevzuat olma niteliği yanında terör amaçlı örgüt suçlarıyla çıkar amaçlı suç örgütlerini de ayırmıştır. (TADOC, 2012: 7) 2005 yılında 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nun (TCK) yürürlüğe girmesiyle ÇASÖMK yürürlükten kaldırılmıştır. 1999 Tarihli ÇASÖMK öncesinde ise 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nun “Cürüm İşlemek İçin Teşekkül Meydana Getirenler” başlıklı 313. maddesinde düzenlenen suç, örgütlü suçla mücadeleye uzun yıllar boyunca dayanak teşkil etmiştir. Bu düzenlemede Kanun kapsamında suç sayılan fiilin “cürüm işlemek için teşekkül oluşturmak” olduğu görülmektedir. Bu maddede adı geçen teşekkülün oluşturulma amacı, suç işlemekten ibaret olmakla birlikte,

işlenmesi amaç edinilen suçun çıkar amacı taşınması şartının aranmamış olması ve bir yöntemden söz edilmemesinin, bu madde çerçevesinde suç örgütleri ile yapılan mücadelenin yetersiz kalması sonucunu doğurduğu belirtilmektedir. (Ünver, 2002: 5)

4422 sayılı ÇASÖMK'ün, organize suçlarla mücadele açısından belki de en önemli katkısı, daha etkili bir mücadele sağlamaya dönük ve daha önce herhangi bir kanuni düzenlenmesi bulunmayan bazı özel soruşturma tekniklerinin hukuk sistemimize kazandırmasıdır. 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri ile Mücadele Kanunu'nun, 1999'da TBMM'ye gönderilen genel gerekçesinde; organize suç örgütlerinin sebep olduğu zarardan, toplumlar açısından oluşturdukları tehdit ve tehlikeden, suç örgütlerinin gelişiminden, çeşitli faaliyet alanlarından, suçun manevi unsuru ve hedefi itibarıyla terör suçlarından farklı olduğundan, bu suç örgütlerinin kamu görevlilerini yolsuzluğa sevk ettiklerinden hatta bazı yabancı ülkelerde siyaseti dahi yönlendirebildiklerinden bahsedilmiş ve bu örgütlerle etkin mücadele edebilmek için birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de özel düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. (Sazak, 2018: 263)

Koruma tedbirleri ya da özel soruşturma teknikleri olarak ifade edilen bu tedbirleri; iletişimin denetlenmesi (dinleme veya tespit), gizli soruşturmacı (görevli/ajan) kullanılması, suç işlediklerinden şüphelenilenlerin teknik araçlarla gizli olarak gözetlenmeleri/ teknik araçlarla izleme, suç işlediklerinden kuşku duyulanlara ilişkin resmi ve özel kayıtların ve bilgisayar içeriklerinin incelenmesi, tanıkların korunması olarak sıralamak mümkündür.

5237 sayılı TCK'da ise organize suç kavramının tanımı yapılmamış yerine suç işlemek amacıyla kurulan örgütün unsurları ve kriterleri belirtilmiştir. Bu düzenleme ile Kanun'un suç saydığı fiilleri işlemek maksadıyla örgüt kuranların veya örgütü yönetenlerin ve örgüte üye olanların cezalandırılacağı hükme bağlanmıştır. Bu örgüt üyeleri arasında hiyerarşi aranmakta ve örgütün isnat edilen suçları işleme kabiliyetinin olması gerekmektedir. Ancak bu ilişkinin güçlü veya gevşek olması, suçun oluşumu bakımından etkili değildir. Örgüt içerisindeki hiyerarşik ilişki sayesinde, örgüt mensupları üzerinde bir hâkimiyet oluşturulmakta, bu şekilde bir güç kaynağı meydana getirilmektedir. Örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması şarttır. (Açıkgöz, 2005: 446)

5237 sayılı TCK madde 220'de "Suç işlemek amacıyla örgüt kurma" başlığında düzenlenen suç, tek başına toplumda heyecan ve kargaşa oluşturduğu için müstakil bir suç tipi olarak düzenlenmiştir. Bu suç, 5237 sayılı TCK'nın "Kamu Barışına Karşı Suçlar" başlığını taşıyan Beşinci bölümünde düzenlenmiştir. Bu sebeple bu suçla korunan hukuki yararın kamu güvenliği ve barışı olduğu belirtilmektedir. Kamu güvenliğinin ve barışının bozulması

durumunda kişilerin barış içinde ve güvenli bir biçimde yaşama hakkı ihlal edilmiş olacaktır. (Soyaslan, 2006: 451) Ayrıca bu düzenlemeyle bireylerin Anayasa'da güvence altına alınmış olan hak ve özgürlüklerine yönelik fiillere karşı da korunması amaçlanmıştır. (Özek, 1999: 195)

5237 sayılı TCK'nın 220. maddesi ile kanun koyucunun suç olarak tanımladığı fiilleri işlemek için örgüt kurulması veya yönetilmesi, üye olunması veya propagandasının yapılması birbirinden bağımsız suçlar olarak kabul edilmiştir. Maddenin 1. fıkrasında yer alan 'suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve yönetme suçu' 765 sayılı TCK'da, 4422 sayılı ÇASÖMK'de, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nda, 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'ndaki ilgili düzenlemelerde ve ceza mevzuatında yer alan diğer düzenlemelerde örgütsel faaliyet çerçevesinde işlenen suçlara (teşekkül, çete vs.) karşılık olmak üzere ihdas edilmiştir. Bu suretle gerek 765 sayılı TCK'da gerekse özel ceza kanunlarında dağınık bir biçimde yer alan örgüte ilişkin hükümler tek bir maddede sistematik ve unsurları somutlaştırılmış bir biçimde düzenlenmiştir. (Gökçen)

Kaynakça

- Abadinsky, Howard, *Organized Crime*, Ninth Edition, Wadsworth/Thomson, Belmont ABD 2010.
- Açıkgöz, Ali Nevzat, “Gerekçeli – Karşılaştırmalı ve Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu”, *Türk Ceza Kanunu Tanıtım Semineri, 2005*, <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale1-3.htm> (E.T: 17 Mart 2019).
- Behrens, Timo and Lewerenz, Florian, “Executive Summary”, *Being tough is not enough, Curbing transnational Organized Crime, Conference Report*, Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung, International Expert Conference, 28 February – 1 March 2013, ss.6-17.
- Çakmak, Özgür Ozan, Küreselleşme Sürecinde Türkiye’deki Yabancı ve Yerli Organize Suç Örgütlerinin Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.
- Dodd, Clement Henry, *The Crisis of Turkish Democracy*, The Eothen Pres, London 1990.
- Dönmezer, Sulhi, *Hukuk Devletinde Terör ve Örgütlü Suçla Mücadele*, Beta Yayınları, İstanbul 1996.
- Dönmezer, Sulhi, “Organize Suçlulukla Mücadele”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Kemal Oğuzman' a Armağan*, Yıl: 1, Sayı: 1, İstanbul 2002, ss.3-10.
- Evik, Vesile Sonay, *Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu*, Beta Yayınları, İstanbul 2004.
- Falcone, Giovanni ve Padovani, Marcelle, *Cosa Nostra*, Cep Kitapları, İstanbul 1992.
- Fijnaut, Cyrille ve Paoli, Letizia “Introduction to Part I: The History of the Concept”, Letizia Paoli and Cyrille Fijnaut (Ed.), *Organized Crime in Europe: Concepts, Patterns and Control Policies in the European Union and Beyond*, Springer, Doordrecht 2004, s.21-47.
- Finckenauer, James O., “Russian Transnational Organized Crime”, David Kyle, Rey Koslowski, (Ed.), *Global Human Smuggling: Comparative Perspectives*, John Hopkins University Press, Baltimore-London 2007, ss.166-187.
- Gastrow, Peter, “Keynote Address: How big is the Threat? Scope and Patterns of Organized Crime”, *Being tough is not enough, Curbing transnational Organized Crime, Conference Report*, Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung, International Expert Conference, 28 February – 1 March 2013, ss.18-24.

- Godson, Roy and Williams, Phil, “Strengthening Cooperation Against Transnational Crime”, *Survival, Global Politics and Strategy*, Volume 40, Issue 3, 1998, ss. 66-88.
- Gökçen, Ahmet, “Kamu Barışına Karşı Suçlar”, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/118.doc, (E.T: 20 Mart 2019).
- Güner, Sedat, *Organize Suç Örgütleri Kara Para ve Aklanması*, Bilgi Yayınevi, Ankara 2003.
- Hess, Herner, *Mafia & Mafiosi, The Structure of Power*, Lexington Books, Saxon House, England 1973.
- Hobbs, Dick “Going Down The Glocal: The Local Context of Organised Crime”, *The Howard Journal*, Vol. 37, No. 4, November 1998, Blackwell Publishers Ltd., United Kingdom 1998, ss.407-422.
- Inciardi, James A., *The War on Drugs*, Mayfield, Palo Alto 1986.
- İçli, Tülin Günşen, *Kriminoloji*, Martı Kitap ve Yayınevi, Ankara 2004.
- KOM Daire Başkanlığı, *Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 1999 Raporu*, KOM Yayınları, Ankara 2000.
- KOM Daire Başkanlığı, *Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2015 Raporu*, KOM Yayınları, Ankara 2016.
- KOM Daire Başkanlığı, *Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2016 Raporu*, KOM Yayınları, Ankara 2017.
- Lampe, Klaus von, “Not a Process of Enlightenment: The Conceptual History of Organized Crime in Germany and United States of America”, *Forum on Crime and Society*, Vol. 1 No. 2, December 2001, ss.99-116.
- Leong, Angela Veng Mei, “Definitional Analysis: The War on Terror and Organised Crime”, *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 8, No. 1, Henry Stewart Publications 2004, ss. 19-36.
- Natarajan, Mangai, “Understanding the structure of a large heroine distribution network: A quantitative analysis of qualitative data”, *Journal of Quantitative Criminology*, Vol 22, Issue 2, New York 2006, ss.171-192.
- Nelen, Hans and Siegel, Dina, *Contemporary Organized Crime Developments, Challenges and Responses*, Studies of Organized Crime, Volume 16, Springer International Publishing, Switzerland 2017.

- Özek, Çetin, “Organize Suç”, *Prof.Dr. Sahir Erman’a Armağan*, Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 1999.
- Özsoylu, Ahmet Fazıl, *Yeraltı Ekonomisi*, Akçağ Yayınları, Ankara 1999.
- Ryan, Partick J., *Organized Crime: A Reference Handbook*, ABC-CLIO, California 1995.
- Sazak, Serkan, Sınırşan Organize Suçlarla Mücadelede ABD ve Türkiye Kıyaslaması: Federal Soruşturma Bürosu (FBI) ve Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM), Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, 2018.
- Scherrer, Amandine, *G8 against Transnational Organized Crime*, Ashgate Publishing Limited, England 2009.
- Shelley, Louise, “Crime Victimized Both Society and Democracy”, *Global Issues*, Vol. 6, No. 2, 2001, ss.19-21.
- Smith, Dwight, *The Mafia Mystique*, Basic Books Inc Publishers, New York 1975.
- Soyaslan, Doğan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 6. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2006.
- Sözüer, Adem, “Organize Suçluluk Kavramı ve Batı Ülkelerinde Bu Suçla Mücadele ile İlgili Gelişmeler”, *Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt. 9, Sayı.1-3, İstanbul 1995, ss.255-271.
- Şenol, Dolunay, “Türkiye’de Organize Suçlar ve Halkın Teveccühü”, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, Sayı:1, Ankara 2007, ss.208-223.
- TADOC, *Örgütlü Suç Soruşturmaları, Mücadele Yöntem ve Stratejileri*, KOM Daire Başkanlığı TADOC Yayını, Ankara 2012.
- Urhal, Ömer, *Küreselleşen Dünyada Güvenlik*, Adalet Yayınevi, Ankara 2009.
- Ünver, M. Naci, *Uygulamada Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri ve Cürüm İşlemek İçin Teşekkül Oluşturmak*, 2. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2002.
- Woodiwiss, Michael, *Organized Crime and American Power: A History*, University of Toronto Press, Toronto 2001.
- Yenisey, Feridun ve Kunter, Nurullah, *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, Beta Yayınları, İstanbul 2000.